د بيه¼ني حالت }ه باب د معلوماتو د متن خلاصه يا لنه¾يز

د ١٩SW كال اساسي قانون واكمن يعنT }ا“ا ته دا واك وركوي “T د جU¼„ ، د جU¼„ د خطر ، د جدي ناكراريو او دU ورته د هغو شرايطو }ر وخت “T هيواد ته خطر }¶¶وي د $ بيه¼ني حالت # اعلان وكه¼ي . (١١٣ ماده ، دغه راز S٨.١ ، ١١٣، ١٩ ماده هم وƒورئ) . د دغ¤ $ بيه¼ني حالت # }ر وخت واكمن Tﺑ جو«U واك درلود “T }كT يT د اساسي قانون تر مخه وركه¼ل شوي شا|º حقوق ¥نه¾ولى شواى (}ه دU كT ﺑT له اجازه ليكه د }ﺎªﻧT حق ، د جايداد كارول ، د فردي ازادN اخيستل ، د غونه¾و يا ©وليدو ممانعت او د تاوان وركه¼ه شامل و) دغه راز د انتخاباتو ¥نه¾ول او د هر ½ول قانون تصويبول هم د د£ }ه اختيار كT و ، خو بايد }ه درو مياشتو كT دننه لويT جرƒT بيه¼نى حالت منلى واى .

دU خبرU “T بايد د بيه¼ني حالت د اعلان ﻟ|اره لويT جرƒT هوكT ويلي واى هغه ©كى و “T د واكمن واك ته يT يو حد ا¶¶ود . دغه ½ول قانون }ه دU نيت جو« شوى و “T واكمن له بيه¼ني حالت –خه }ه Tªƒ اخيستو بشري حقونو ته ƒوا ¸ }· نه كه¼ي او يا د حكومت بنسªيزU ادارU زيانمنT نه كه¼ي . دغه ½ول قوانين بايد د بيه¼ني حالت له دغو برخو سره “لند وكه¼ي :

١ د بيه¼ني حالت }يلول : له لويه سره بايد بيه¼نى حالت د يوU لويT }¶¶T له امله اعلان شي لكه }ر ملت باندU بريد ، هسT كوم كو“نى خطر بايد د دU حالت سبب نه شي . د افغانستان }ر }ولو باندU تل تيرى او يا نورU له تاوتريخوالي ½كT }¶¶T }كT كيºي . نو µايي واكمن هر كله د بيه¼ني حالت اعلان وكه¼ي . د دU ﻟ|اره “T د بيه¼ني حالت د اعلان ﻟ|اره د واكمن توان اخيستل شوى وي يو لوى يا جدي حد ا«ين يا ضروري دى . خو د دU ﻟ|اره “T واردمخه د دغ¤ حد معلومول ƒران دي نو بايد نور قوانين لكه د يوU استازU يا نماينده جرƒT له لورU منل ورته }ه ¥انU¼„ توƒه مهم دي .

٢ د موجودU قانوني مرجع له خوا منل : د دU لوی خطر د مخنيوی ل|اره "T واكمن µايي

}ر حقونو تيری وك¼ي او يا زورواكی يا ديكتاتور شي ، د بيه¼ني حالت ل|اره بايد يو ©اكلی وخت وي . }ه دU تو*f*ه بيه¼نی حالت يوازU تر هغو و"لي°ي "T قانون جو«ونكي وخت ومومي ، سره و*f*وري او }ه لوی اكثريت بيه¼نی حالت ومني . همدا غوµتنه د ١٩SW كال د اساسي قانون }ه ١١٣ ماده كT هم شوU ده . كه "يرU د جر*f*T استازU ا« وي "T ولايتونو ته سفر وك¼ي نو µايي تر تصويب و«اندU د –و اوونيو ¥ق¾ حتمي وي . }ه ½يرو هيوادونو كT $ قانون جو«ونكي # د }ارلمان او يا د }ارلمان د يوU جر*f*T مانا وركوي . }ه افغانستان كT له دU –خه }ه همدU مورد كT د لويT جر*f*T مطلب اخيستل كي°ي .

دا كافي نه ده "T قانون جو«ونكي يا لويه جر*f*ه دU بيه¼نی حالت تش يو ¥ل تصويب ك¼ي .

كله "T بيه¼نی حالت }يلي°ي µايي }ر قانون جو«ونكو فشار وي "T بيه¼نی حالت ومني . –رن„ه "T بيه¼نی حالت دوام مومي نو واكمن µايي دU ته ز«µ £ه ك¼ي "T له دU حالته سياسي *f*ªه واخلي ، د سارU }ه تو*f*ه خ|ل مخالفين $ غداران # وبولي او يا له بيه¼ني واك –خه د خ|ل واك د ©ين„ولو كار واخلي . د همدU له امله }ه هرو دوو يا درو مياشتو كT بايد د قانون جو«ونكو له لورU د بيه¼ني حالت اجازه ورك¼ل شي . د دU ل|اره "T }ه غير ضروري تو*f*ه بيه¼نی حالت روان }اتT نه شي نو د قانون جو«ونكو د رايو }ر وخت بايد هر ¥ل }ه لوی شمير كT استازU موجود وي "T بيه¼نی حالت روان وساتي . د بÞ„T }ه تو*f*ه }ه لومN¼ رايT كT }ه سلو كT }ن¦وس جمع يو اكثريت µايي كافي وي ، بل ¥ل }ه سلو كT شاÞته بايد }كار وي "T بيه¼نی حالت }رU روان وساتل شي ، }ه سلو كT اويا اكثريت بايد د دريم ¥ل ل|اره ، }ه سلو كT اتيا اكثريت د –لورم وار ل|اره او }ه همدU تو*f*ه بايد }ر مخ لا« شي . د دU به مانا دا وي "T بيه¼نی حالت د ½ير او¹ده وخت ل|اره نه شي }اتT كيدای . او هغه مهم اقيلت هم كه فكر وك¼ي "T بيه¼نی حالت نور ضروري نه دی نو كولی شي "T و©و يT ك¼ي . واكمن هم }ه دU ½ول له بيه¼ني حالت –خه ناو«ه *f*ªه نه شي }ورته كولی ¥كه

T“ }وهيºي به “T د بل ¥ل رايو }ر وخت لوی اکثريت ته ا«تيا لري . دا “T د لويT جرƒT دايرول يو غير عادی کار دی نو که }ه لوم¼ني ¥ل لويT جرƒT اجازه ورک¼ه وروسته اساسي قانون کولی شي “T د بي¼ني حالت د نورو اجازو لا±اره د موجودU قانون جو«ونکT ادارU –خه کار واخلي . دغه قانون جو«ونکي }ه دU کT لويه ونډه لري “T د واکمن واك }ه ¥انU¼„ تو/ه بي¼نيو وختونو کT محدود ک¼ي . د همدU لا±اره بايد لويه جرƒه او قانون جو«ونکT اداره }ه داسT وختونو کT «ن... نه شي .

۳ د قانون جو«ونکT کميTª –ارنه : د هغو معلوماتو د ازموينT لا±اره “T حکومت يT د بي¼ني حالت د ا«تيا د دعوU لا±اره خا±ل بنسـ» ƒر¥وي ، بايد قانون جو«ونکي يوه خا±لواکه ½له ولري “T دغه معلومات و–ي¼ي . يوه لاره دا ده “T د حکومت مخالفو ½لو يا ا}وزيسيون }ه مشرN کT يوه کمªه جو«ه شي او هغوی حق ولري “T د واکمن }ه لاس کT ©ول مخفي يا }» معلومات و–ي¼لی يا و–ارلی شي . دا کمªه به }ريک¼ه کوي “T کوم معلومات له نورو سره شريك ک¼ي او }ه قانون جو«ونکT اداره کT خا±لو مل„رو ته را}ورونه و«اندU ک¼ي . دا به قانون جو«ونکو ته ½ير معلومات ورک¼ي “T د مطلب }ريک¼ه وک¼ي او وƒوري “T بي¼نی حالت دوام وومي که نه . کله “T بي¼نی حالت }ای ته ورسيºي دغه کمªه بايد }ه يو£ کال کT د ©ولو لا±اره µکاره ر}ور¬ وليکي .

د افغانانو يوه قانون جو«ونکT اداره “T دايمي کميTª نه لري (لکه د لويT جرƒT) µايي بيا هم د وتليو سياست والو }ه مشرN کT يوه مهالي ½له ولري ، دغه سياست وال بايد }ه دU }ˆندل شوي وي “T له واکمن ƒوند سره ت¼لي نه دي او همدغه رول لوبولی شي . }ه دU ½ول که حتی د اکثريت او اقليت جوت ƒوندونه هم نه وي له واکمن ƒونده دباندU يو کس به د دغT کمTª مشري کوي . د کمTª د غ¼يو ©اکل هم µايي د حکومت له خوا وشي خو د هغو قانون جو«ونکو له لست –خه به وي “T له واکه دباندU ƒوندونو جو« ک¼ي دي .